HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

מאימתי (א) מחייבין עליהן [א]משיראו פני הבית כמאן כי האי תנא דתניא רבי אליעזר אומר בכורים מקצתן בחוץ ומקצתן בפנים [ב]שבחוץ הרי הן כחולין לכל דבריהם שבפנים הרי הן כהקדש לכל דבריהם אמר רב ששת בכורים הנחה מעכבת בהן קרייה אין מעכבת בהן כמאן כי האי תנא (ה)דתניא רבי יוסי אומר שלשה דברים משום שלשה זקנים רבי ישמעאל אומר יכול יעלה אדם מעשר שני בזמן הזה בירושלים ויאכלנו ודין הוא בכור טעון הבאת מקום ומעשר שני טעון הבאת מקום מה בכור אינו אלא בפני הבית אף מעשר אינו אלא בפני הבית מה לבכור שכן טעון מתן דמים ואימורין לגבי מזבח בכורים יוכיחו מה לבכורים שכן טעונים הנחה ת"ל [1]ואכלת [שם] לפני ה' אלהיך וגו' מקיש מעשר לבכור מה בכור אינו אלא לפני הבית [ג]אף מעשר אינו אלא לפני הבית ואם איתא ליפרוך מה לבכורים שכן [ד]טעונין קרייה והנחה א"ר אשי נהי [ה]דעיכובא ליכא מצוה מי ליכא ולימא מצוה וליפרוך אלא אמר רב אשי כיון (ב) דאיכא בכורי הגר דבעי למימר [2]אשר נשבע [ה'] לאבותינו ולא מצי אמר לא פסיקא ליה וליהדר דינא ותיתי במה הצד משום דאיכא למיפרך מה להצד השוה שבהן שכן יש בהן צד מזבח ומאי קסבר אי קסבר [3]קדושה ראשונה קדשה לשעתה וקדשה לעתיד לבא אפי' בכור נמי אי קסבר קדושה ראשונה קדשה לשעתה ולא קדשה לעתיד לבא אפילו בכור נמי תבעי אמר רבינא לעולם קסבר [ו]קדשה לשעתה ולא קדשה לעתיד לבא והכא בבכור שנזרק דמו קודם חורבן הבית וחרב הבית ועדיין בשרו קיים ומקשינן בשרו לדמו מה דמו במזבח אף בשרו במזבח ומקיש מעשר לבכור וכי דבר הלמד בהקש חוזר ומלמד בהקש [ז]מעשר דגן חולין הוא

הניחא

מאימתי חייבין עליהן. מיתה זר האוכלן: **שלשה דברים.** זו אחת מהן וכולן שנויין בספרי [ד] (ג): **יכול יעלה אדם כו'.** קסבר קדושת הארץ לא בטלה וצריך להפריש מעשרות וקאמר יכול יעלנו ויאכלנו בירושלים בלא פדיון: **ת"ל כו'.** לפיכך טעון בית. ולקמיה פריך מאי שנא בכור דפשיטא ליה ובמעשר מיבעי ליה: **מצוה מי ליכא.** וכיון דמצוה איכא נפרוך נמי קרייה דמצוה: **לא פסיקא ליה.** ומיהו בישראל אפילו עיכובא איכא למימר: **וניהדר דינא וניתי במה הצד.** למה לי היקישא נימא בכור יוכיח וחזר הדין הצד השוה שבהן שטעונין הבאת מקום ואינן נוהגין אלא בפני הבית: **צד מזבח.** זה למתן דמים וזה להנחה: **ומאי קסבר.** האי תנא דפשיטא ליה בכור טפי ממעשר: **אי קסבר קדושה ראשונה.** של בית קדשה לשעתה וקדשה לעתיד לבא כי היכי דסבירא ליה בקדושת הארץ וקא מיבעיא ליה מי קרינא ביה השתא בלא חומה לפני ה' אלהיך או לא וקא פשיט מעשר מבכור: **אפי' בכור נמי.** יקרב ויאכל דהא מאן דאית ליה קדשה לעתיד לבא סבירא ליה מקריבים אע"פ שאין בית כדאמרינן במגילה נקראת (דף י.): ה"ג **ואי קסבר לא קדשה אפילו בכור נמי תיבעי.** ואי קסבר קדושת הבית בטלה ומיבעיא ליה במעשר הואיל ואינו צריך לבית אי מתאכיל בירושלים לפני ה' קרינא ביה אי לא אפי' בכור נמי כי האי גוונא תיבעי ליה כגון בכור שנזרק דמו וחרב הבית ועדיין בשרו קיים מהו שיאכלוהו: **אמר רבינא לעולם קסבר לא קדשה והכא.** דקא פשיט ליה למעשר מבכור בבכור שאינו צריך לבית דומיא דמעשר עסקינן והא דפשיטא ליה דלא מתאכיל משום דאיתקש בשרו לדמו דכתיב(ה) ואת דמם תזרוק על המזבח וגו' ובשרם יהיה לך וגו' ויליף מיניה בשעה שהיא ראויה לזריקת דם אתה אוכל את הבשר ולא משנהרס המזבח: **וכי דבר הלמד בהיקש.** מן הדם: **חוזר ומלמד.** על המעשר בהיקש הא קיימא לן בזבחים באיזהו מקומן (דף מט:) שאין למדין בקדשים למד מן הלמד: **חולין הוא.** ובחולין למדין למד מן הלמד:

הניחא

יכול יעלה אדם מעשר (ד) בידו בזמן הזה. ויאכלנו בלא פדיון דקדושה (י) (ירושלים) לא בטלה לענין מעשרות: **ולימא** מצוה כו'. פירוש שכן טעונין קריאה למצוה קודם שיאכל בכורים ומעשר שני אוכלין אותו בלא שום (י) קריאה ומה שקורין למעשר בשנה שלישית היה ואז לא היה נוהג כלל מעשר שני: **מה** להצד השוה שבהן שכן יש בהן צד מזבח. ויש למפרך שכן אסורים לזרים כדפריך רבה לעיל (ח) והא דאמר בברייתא בכורים יוכיחו צ"ל דמיירי בבכורים שהופרשו בפני חורבן הבית דאם הופרשו אחר הבית אינן קדושין כלל וחולין הן דתנן פרק שני (ט) דבכורים יש בתרומה ומעשר מה שאין כן בבכורים שהתרומה והמעשר אוסרין ויש להם שיעור ונוהגין בכל הפירות בפני הבית ושלא בפני הבית ובכורים אינן אלא בשבעה מינין ובפני הבית: **אפילו** בבכור נמי. צ"ל דמיירי אם עשה מזבח וזרק דמו אליבא (ה) דקדושת בית לא בטלה דמקריבין אע"פ שאין בית דבלא מזבח פשיטא דבכור לא דהא בעי מתן דם ואימורים ואם תאמר לימא דבכור דברייתא דקאמר מה בכור וכו' מיירי היכא דלא עשה מזבח וי"ל דלההוא ודאי לא הוה מדמי בכור למעשר ולא דמי ליה מעשר: **ואי סבר לא קדשה אפילו בבכור נמי תיבעי.** כך גרסת רש"י דמוקי ליה בבכור שנשחט ונזרק דמו קודם חורבן דההוא הוי דומיא דמעשר כדפ"ה וא"ת אי לא קדשה אם כן לא משכחת לה מעשר דקדושת הארץ בטלה וי"ל דודאי קדושת בית לא קדשה אבל קדושת הארץ קדשה לעתיד לבא לענין מעשרות אבל קשה דאי לא קדשה קדושת הבית לעולם א"כ במות מותרות דהא בהא תליא כדמוכח במגילה (דף י.) ואם כן יביא מעשר שני ויהא נאכל בכל ערי ישראל כדאמרינן בזבחים (דף קיב:) באו לנוב ולגבעון הותרו הבמות וקדשים קלים ומעשר שני נאכלין בכל העיר וי"ל דמיירי שגדל לפני הבית שהוזקק להביאו למקום ובהכי ניחא נמי קושיא קמייתא ומסיק דלעולם לא קדשה כהאי גוונא אבל קשה לגירסא זו דאמרינן למסקנא דלא קדשה אם כן מאי מיבעי (ו) לעיל יכול יעלה פשיטא דלא יעלה בירושלים יותר מאשר עיירות כיון דלא קדשה ותו גבי בכור נמי למה לי היקשא דבשרו לדמו תיפוק ליה (ז) דבלאו ההיקשא דהיכא דאכיל הוי להו כחוץ לחומה כיון דלא קדשה והוי ליה כאוכל קדשים בחוץ ועוד קשה דקאמר ולעולם דלא קדשה כו' ומקשינן בשרו לדמו משמע דאי אמר קדשה מתאכיל בכור בלא בית ולא הוי ממעטינן (ח) מהך היקישא וקשה דהא מוכח פרק קדשי קדשים (זבחים ס.) דמזבח שנפגם אין אוכלין קדשים קלים ואמאי הא מוכח הכא היכי דקדשה דנאכל אפילו ליכא מזבח ושאני הכא דלא קדשה לכן צריך לומר דגרים לעיל ואי סבר לא קדשה מעשר נמי והכי פירושא אפילו מעשר נמי לא יהא מתאכיל בירושלים כלל בלא פדיון דלא הוי כלל לפני ה' אלהיך ואין לתמוה אי לא קדשה אם כן לא משכחת מעשר דקדושת הארץ בטלה דודאי קדושת בית לא קידשה אבל קדושת הארץ קדשה לעתיד לבא לענין מעשרות ולא תליא הא בהא אבל הכא מיירי שאין המזבח כלל בנוי וגרים לעולם קדושה ראשונה קדשה לעתיד לבא וטעמא דבכור לאו משום קדושת (ט) הארץ אלא משום דאתקש בשרו לדמו דבעינן שיהא המזבח קיים בשעת אכילת בשרו הלכך כל כמה דילפינן דבכור לא מתאכיל מעשר נמי לא מתאכיל בלא פדיון ואם תאמר ברייתא דאמרה בכורים יוכיחו מנלן דבכורים לא מתאכלי כשאין מזבח אם הונחו אבל מזבח וחרב דבעי למילף מעשר מינייהו ויש לומר דודאי הא דאמרינן בברייתא בכורים יוכיחו מיירי בבכורים שלא הובאו כלל בפני הבית עד לאחר חורבן ובודאי היה להש"ס להשיב דאם כן לא שייך כלל לדמות מעשר לבכורים אלו שהרי צריכים הנחה וצריכים לבית גם בשביל הנחה ולא בשביל אכילה לחוד ומעשר לא צריך לבית אלא בשביל אכילה לבד אלא דלא חייש ליה לפי שאינו נשאר במסקנא ומה שזקוק הש"ס להעמיד בבכור שנזרק דמו לפני הבית ואינו מעמידו כשהובא אחר הבית כמו בכורים משום דתנא מסיים קרא דהקיש הכתוב ואין נכון להעמיד בבכור שהוא אחרי הבית שלא דמי כלל למעשר דהא מחוסר מתן דם ואימורין כדפ"ל ולא שייך להקיש מעשר לבכור אלא דוקא כשאין הבכור צריך לבית אלא דוקא בשביל האכילה דלפני ה' והשתא הויא דומיא דמעשר דודאי במשא ומתן יכול להיות דומה מעשר לבכורים שהובאו אחר הבית אף על גב דלא נשאר במסקנא ובכור נמי שבתחלת הברייתא יכול היה להיות בבכור שאחר הבית אלא שאז לא היה טועה דהא לא שייך כלל לדמות לו מעשר והיינו דמותיב שכן אין טעון מתן דמים:

רישא

מסורת הש"ס

א) זבחים ס. תמורה כא. [תוספתא סנהדרין פ"ג], ב) [חגיגה ג: וש"נ], ג) [זבחים נ. ס:], ד) [ראה יד כג], ה) [במדבר יח], ו) רש"א. ראשונה, ז) רש"א. קריאה והודוי מעשר שני בשנה כו', ח) [דף יז: ולפנינו הגרסא רבא], ט) [משנה ג],

◆

תורה אור השלם

1. וְאָכַלְתָּ לִפְנֵי יְיָ אֱלֹהֶיךָ בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר לְשַׁכֵּן שְׁמוֹ שָׁם מַעְשַׂר דְּגָנְךָ תִּירֹשְׁךָ וְיִצְהָרֶךָ וּבְכֹרֹת בְּקָרְךָ וְצֹאנֶךָ לְמַעַן תִּלְמַד לְיִרְאָה אֶת יְיָ אֱלֹהֶיךָ כָּל הַיָּמִים: דברים יד כג

2. וּבָאתָ אֶל הַכֹּהֵן אֲשֶׁר יִהְיֶה בַּיָּמִים הָהֵם וְאָמַרְתָּ אֵלָיו הִגַּדְתִּי הַיּוֹם לַייָ אֱלֹהֶיךָ כִּי בָאתִי אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁבַּע יְיָ לַאֲבֹתֵינוּ לָתֶת לָנוּ: דברים כו ג

◆

הגהות הב"ח

(א) **גמרא** מאימתי **חייבין** כצ"ל ואות מ' נמחק: (ב) שם דאיכא בכורי הגר. נ"ב עיין בתוס' ר"פ הספינה דף פא ד"ה למעוטי אדמת נכרי: (ג) רש"י ד"ה שלשה וכו' בספרי. נ"ב ובמסכת תמורה דף כ"א: (ד) תוס' ד"ה יכול יעלה אדם מעשר שני בזמן: (ה) ד"ה אפילו וכו' אליבא דמ"ד דקדושת בית: (ו) ד"ה ואי וכו' מאי מיבעי ליה לעיל: (ז) **בא"ד** תיפוק ליה **בלאו היקשא** דכל היכא דאכיל הוי להו וכו' קשה דקאמר **לעולם** כצ"ל ואות ו' נמחק: (ח) **בא"ד** ולא הוי ממעטינן ליה מהך היקישא וכו' אין אוכלין **קדשי קדשים וקדשים** קלים: (ט) **בא"ד** וטעמא דבכור לאו משום קדושת הבית אלא:

עין משפט נר מצוה

סז א מיי' פ"ג מהל' בכורים הל' א סמג עשין קלט:

סח ב מיי' שם הל' ג:

סט ג מיי' פ"ב מהל' מעשר שני הל' א סמג עשין קלו:

ד [מיי' פ"ג מהל' בכורים הלכה י]:

ה [מיי' שם הלכה ד]:

ע ו מיי' פ"א מהל' תרומות הל' ה ופ"ו מהל' בית הבחירה הל' טז:

◆

מוסף רש"י

שלשה דברים משום שלשה זקנים. ר' ישמעאל ור"ע ובן עזאי (תמורה כא. עי"ש) **דבר** אחד מפי כל זקן וזקן (זבחים ס:). **ר' ישמעאל** אומר. זו היא אחת מהן (שם). **יכול יעלה אדם מעשר שני.** דקסבר קדושת הארץ לא בטלה וצריכה הפרשת מעשרות מן התורה (א"נ במעשר שהופרש קודם שנטלה הארץ קאמר, וקאמר יכול יעלנו ויאכל עכשיו. ש"מ) בירושלים בלא פדיון (שם). **בכור ומעשר ובכורים.** דטעונין הבאת מקום דכתיב (דברים יג) והבאתם שמה עולותיכם וגו' ותרומת ידכם אלו בכורים (תמורה כא.). **מה בכור אינו נאכל כו'.** כדמפרש לקמיה דבעי מתן דמים ואימורין למזבח (שם). **שכן טעון מתן דמים.** הלכך צריך בית ומזבח (זבחים שם). **בכורים יוכיחו.** שאין טעונין מתן דמים וצריכין בית כדכתיב והניחו לפני מזבח (שם) בכורים אינן נאכלין אלא בפני הבית דכתיב והנחתו לפני ה' אלהיך (תמורה שם). **שכן טעונים הנחה.** לפני המזבח דכתיב והנחתו לפני ה' אלהיך (שם) הלכך בעו בית להוזקקו למזבח לכך (זבחים שם). **וליהדר דינא.** למה לי קרא, ליהדר דינא ולימא בכור יוכיח וחזר הדין, הצד השוה שבהן שטעונין הבאת מקום ואינן נאכלין אלא בפני הבית, אף אני אביא מעשר (תמורה שם). **צד מזבח.** זה למתן דמים ואלו להנחה (זבחים שם). **ומאי קסבר.** דפשיטא ליה דבכור אינו נאכל ומעשר שני מספקא ליה (תמורה שם). **אפילו בכור נמי.** תרווייהו בכור ומעשר בני הבאה נינהו ויקריבום, הואיל והשתא נמי קדושה היא ירושלים להקריב (שם). **אי קסבר כו' ולא קדשה לעתיד לבא.** ואפילו הכי מספקא ליה ממעשר, תיבעי ליה נמי בכור, ומאי יליף מעשר שני מבכור (שם) אי קסבר קדושת בית בטלה ליה ומיבעי ליה במעשר הואיל ואינו צריך לבית מי מתאכיל בירושלים ולפני ה' קרינא ביה או לא, אפילו בכור כה"ג נמי תיבעי ליה, כגון שקרבו דמיו ואימוריו וחרב הבית ובשרו קיים מהו שיאכלוהו (זבחים שם). **לעולם קסבר כו' ולא קדשה לעתיד לבא.** ודקשיא מאי שנא בכור דפשיטא ליה, בכי האי בכור עסקינן שנזרק דמו בפני הבית וחרב וכו' ויליף בשר מדם דכי היכי דלאי הוי דם השתא לא היה נזרק, דלא קידשה לעתיד לבא, בשר נמי לא יאכל (תמורה שם).

SHAS MOZNAIM